

ČÍTAME S POHYBOM A ČÍTAME V POHYBE

Pohyb je prirodzená vlastnosť každého človeka. Stal sa jeho komunikačným nástrojom. Vlastne názov tanec sme si len vymysleli. V tanci sa však odráža vlastnosť pohybu vyjadrovať niečo, priniesť posolstvo. Klasický tanec sa v minulosti spájal s libretami, s príbehom. A preto bolo aj v mojej pedagogickej praxi prirodzené používať príbehy z knížiek ako predlohy. Keď sme začali pracovať s knižkou Jána Milčáka Rozprávka o oslíkovi, zistila som, že vnímavosť detí, keď čítajú a počúvajú text, je na slabej úrovni. Preto sme začali čítať túto knižku cez pohyb. A z niektorých nečitateľov sa stali čitatelia.

Pohyb je prirodzená vlastnosť každého človeka. Názov tanec sme si vlastne vymysleli. Základné prvky tanca sú krok, poskok, výskok, preskok, zoskok a otočenie. Tieto prvky sa spájajú, kombinujú a na to používame prenášanie váhy tela. Sú to všetko prvky prirodzeného pohybu, ktorý používame v bežnom živote. Striedaním týchto všetkých prvkov a prenášaním váhy tela vzniká tanec.

Tanec, ako aj akýkoľvek pohyb, nám pomáha vyjadrovať sa; súvisí s emočným prežívaním každého jedinca. Používame ho ako komunikačný nástroj. Napríklad prenášanie váhy tela je nielen dôležitou stránkou fyzického pohybu, ale je doslova totožné s vnútorným emocionálnym balansom.

V priebehu storočí sa vyvinuli viaceré formy a žánre tanca. Najbežnejšie sú ľudový tanec, klasický tanec, a moderný, ktorý má veľmi veľa ďalších smerov. Tanec bol odjakživa sprevádzaný spevom a hudbou. Hudba a spev obyčajne znázorňovali text (často príbehový, epický).

V minulých storočiach sa klasický tanec tancoval podľa predlôh. Baletné libretá vyjadrovali príbehy. Preto bolo aj v mojej pedagogickej praxi prirodzené používať príbehy z knížiek ako predlohy, z ktorých sme vychádzali pri výučbe pohybových prvkov, a potom pri tvorbe zložitejších tanečných kompozícií/choreografií. Tento spôsob výučby bol pre moju pedagogickú prax veľmi podstatný. Potrebovala som totiž docieľiť to, aby deti vedeli, čo a o čom tancujú. A napokon sa z toho vyvinulo naše tanečné divadlo.

Keď sme začali pracovať s knižkou Jána Milčáka Rozprávka o oslíkovi v rámci tanečného divadla čítania, zistila som, že vnímavosť súčasných detí, keď čítajú a počúvajú text, je na veľmi slabej úrovni v porovnaní s populáciou detí pred 15 rokmi. Preto sme začali s knižkami pracovať inak. Začali sme ich čítať cez pohyb.

Ukážeme si niekoľko príkladov na vnímanie a reakcie detí, a to, ako sa práve cez pohybovú skúsenosť ich prežívanie textu zmenilo a zmenil sa aj ich vnútorný postoj, s akým vnímali isté situácie.

Pracovali sme s knižkou americkej autorky Kate DiCamillo Eduard a jeho zázračná cesta. Príbeh hovorí o hračke - zajacovi, ktorý nemá záujem o vzťah. V postave zajaca autorka vyjadrila mnohé negatívne stránky prežívania deti, tzv. narcisistickú kultúru. Poukázala však aj na to, čo sa skrýva v ich detskom vnútornom svete; na ich neistotu, obavy, sklamanie, zmätenosť. A na ich nedostatočný kontakt s realitou.

Aj moji žiaci boli konfrontovaní s vlastnou necitlivosťou alebo s tým, že z vlastných skúseností nepoznajú situácie, ktorými autorka približuje utrpenie zajaca. Napríklad nepoznajú, aké je to byť hladný, nerozumejú, čo znamená po niečom túžiť a niečo nemať (nerozumeli slovu chudoba, nechápali, že Sarah Ruth môže byť hladná a nemá hračky). Ich reakcie na to, čo znamená slovo chudoba boli asi takéto: „to je, keď ti nekúpia nový notebook; alebo máš staré auto.“ Z týchto reakcií som sa dlho nevedela spamätať. Kedysi reagovali deti s väčšou empatiou. A rozmyšľali, ako by mohli aktívne pomôcť.

V príbehu je opísaná situácia, v ktorej sa zajac Eduard stáva obeťou farmárky, ktorá ho zavesí na kôl a použije ho ako strašiaka na odplašenie vrán.

Hoci ide o veľmi silný symbolický obraz toho, ako sa človek cíti ako obeť pod silným tlakom, deti sa s tým opäť nevedeli alebo aj nechceli identifikovať. Ich reakcie boli asi takéto: „veď je to len hračka; jemu je to jedno; necíti. Aj keď ju rozbiješ, je to jedno, necíti to.“ Nevedeli si k textu vytvoriť osobný vzťah, cez ktorý by prežili situáciu. Pomohlo, až keď sme začali text rytmizovať ako rap – bol to najskôr výsmešný nápad, ale vychádzali sme z neho a čím viac sme ho robili, tým viac sa deti dostávali do situácie a zrazu boli schopné vnímať ju inak.

UKÁŽKA (práca s auditóriom):

Na lúke zelenej, na lúke zelenej

visí zajac.

Visí, tam na kole, na kole drevenom

ako najviac.

Nebola to lúka, nebola to lúka,

Je to pole.

Je to po-po-pole neorané.

Vrany tam lietali, vrany tam škriekali,

Zajaca d'obali, zajaca d'obali.

Ďobali do hlavy, d'obali do ruky,

d'obali všade.

Smutno je zajovi, smutno je zajovi na tom poli.

1. Na lúke zelenej, na lúke zelenej sedel zajac, nevidel, nepočul, necítil ako najviac.
2. Lúka to nebola, lúka to nebola, bolo to pole, rep, rep, rep, repkové pole.
4. Malý Bryce každý deň, každý deň kopal repu, ľutoval zajaca, ľutoval zajaca na tom poli.
5. Za noci, za rána ide Bryce na to pole, zoberie zajaca, zoberie zajaca z laty dole.
6. Nesie ho, nesie ho a dáva ho sestričke chorej, nesie ho, nesie ho sestričke svojej.

Po tomto procese rytmického vnímania textu deti sa konečne vcítili do deja a začali citlivo reagovať.

Nepomohlo tu len rytmizovanie textu, ale aj to, že sme ho začali pohybovo stvárňovať.

Skúsime si aj my priamo do textu z rozprávky vložiť pohyb. Poprosím vás, postavte sa. Budeme znázorňovať správanie vrán. Môžete si to skúsiť so mnou.

Poprosím ukážku textu (Timotea číta, anglická verzia je k dispozícii u tlmočníka) + hudba (potichu)

Ďakujem, boli ste úžasní!

A môžeme pokračovať ďalej.

Opíšem vám situáciu pri práci s náročnejšie napísaným textom. Bola to filozofická rozprávka Jána Milčáka Rozprávka o oslíkovi. Tento text hovorí o zmysle boja so zlom a o tom, že aj keď sa človeku zdá, že naň nemá dostatok síl, vždy má v rukách nástroje, akokoľvek neškodné na pohľad, ktoré zlo môžu zastaviť. Dobro v tomto príbehu reprezentuje maliar a jeho priatelia – jeho vlastné maliarske výtvory, a zlo predstavuje pes Orlando a jemu podobní.

Pomerne náročné bolo pre deti porozumieť charakteru zlodejov šťastia, teda porozumieť tomu, čo znamená šťastie a čo znamená ukradnúť niekomu šťastie. Pri identifikácii slova šťastie prevažovalo spojenie s materiálnymi hodnotami. Len malé percento detí si myslelo, že šťastie znamená byť zdravý. No ani tieto deti to nemali celkom uchopenú hodnotu zdavia. Chceli byť zdravé, aby mohli chodiť na dovolenku. Iné chceli byť zasa vzdelané, no len preto, aby dobre zarábali a mohli si dovoliť vysoký životný štandard. Pracovala som so skupinou 30 detí. Z nich len šesť chápalo, že šťastie sú nádherné chvíle, keď vieme, že sú tu blízki – rodičia, rodina a my sme spolu a vieme sa spolu smiať, hrať, pracovať a tešiť sa z radostných okamihov i z toho, že spolu prechádzame každodennými problémami. Potešila ma reakcia jednej jedinej žiačky, ktorá sa ešte vedela veľmi tešiť z hracej skrinky s baletkou, ktorú jej darovala babička, ktorá sama dostala tento darček od svojej prababičky. Pre toto dievča to bola najväčšia vzácnosť. Vtedy som si uvedomila, že to predsa len nie je s dnešnými deťmi stratené, a že sa oplatí a je treba sa im stále trpezlivo venovať a pôsobiť na ne tak, aby sa naučili, že v každom z nás je cit, emócie, ktoré je nutné rozvíjať a používať, pretože ich k životu potrebujeme presne tak ako vodu a vzduch. A oveľa viac ako akékoľvek peniaze.

Vyskúšame si, ako sme pracovali s textom Rozprávky o oslíkovi.

Dva texty

Poprosím ukážku textu (Timotea číta, anglická verzia je k dispozícii u tlmočníka)

Opäť vás poprosím, postavte sa. Predstavte si, že máte maliarsku paletu. A veľmi vnímavým pohľad. Zaznamenáme si všetky pekné veci alebo chvíle na imaginárne maliarske plátno. (hudba) – zrazu zmena hudby: Vierka komentuje tú zmenu hudby: takto príjemnú atmosféru vyrušili zloději šťastia. Ďakujem za spoluprácu. Nech sa páči, sadnite si.

Prešli sme si ukážkou, vypočuli ste si skúsenosti z mojej osobnej praxe, ktorá ma naučila, že písaný text, hudba, pohyb a obraz spolu neuveriteľne súvisia. Dokopy nám vytvárajú množstvo zážitkov, ktoré nám pomáhajú k tomu, aby sme seba a svoje okolie lepšie pochopili a urobili si život plnohodnotným a krajším. Deťom pohyb pomáha nájsť emóciu v sebe a vysporiadať sa s ňou (aj s pozitívnou aj s negatívnou).

A čo sa týka zlodějov šťastia, je to na nás, či si to šťastie uchránime, a či dokážeme pomôcť našim deťom a ďalším generáciám nájsť ho, a naučíme ich vážiť si ho a ochraňovať.